A L'ENTORN DEL "BALL CERDÀ"

Francesc Soler i Mas

Les danses que havien estat populars a diferents comarques catalanes tenen prou interès documental perquè siguin més conegudes, tant en llur significat com en els condicionaments de lloc, temps, entorn, etc.
Intentem avui un elemental apropament a una de les danses més característiques entre les tradicionals de Catalunya: "el Ball Cerdà"

Trobem a moltes poblacions catalanes el nom de "Ball Cerdà" com a dansa que havia estat típca fins a finals dels segle passat; en alguns encara ho és ben viva o recobrada.

No hi ha pas acord entre els entesos a l'hora d'esbrinar l'origen d'aquella denominació. El que sí sembla que hom pot afirmar és que es tracta d'una variant del "Ball Plà" (ball senzill) amb l'intent de crear-ne un de més ceremoniós per a festes destacades. Ens ho fa suposar el fet en que la majoria de versions El "Ball Cerdà" era començat per les autoritats o era reservat als pavordes. Fins i tot, en molts casos, algun d'aquests encetadors "trencava dansa", o asia que ballava amb totes les noies a la vegada, abans de lliurar-les als respectius balladors (potser això sigui una reminiscència del "priviligi feudal" que a Catalunya va ser pràcticament inexistent, quedant simbolitzat amb gests com aquest).

Les melodies de les diferents versions del Ball Cerdà, dintre de la ingènua senzillesa de les músiques populars, tenen una riquesa ben remarcable: Cal creure doncs que no provenen d'èpoques tan reculades com les de la majoria dels seus antecessors, que ja hem dit que fou el Ball Pla, i això els dóna una major varietat melòdica (encartada no obstant en els 8 compassos de consuetud) amb notables diferències segons la localitat on es va popularitzar.

El més interessant del Ball Cerdà és la seva coreografia: Malgrat que a les danses catalanes l'actuació per-

Ball Cerdà de la Conca de Tremp, interpretació de l'Esbart Manresà. Original de Vicenç Orriols.

sonal sempre queda supeditada a la de conjunt, trobem aquí una originalitat remarcable: cada parella tenia ocasió de fer la seva dansa particular, esent les altres respectuosos espectadors. Això donava lloc a poder-se lluir cadascun i establia una certa competència, principalment "lluita generacional", per la qual cosa la gent gran (que també podia entrar a la dansa) volia demostrar que als seus temps en sabien més.

Aquesta competència era sempre molt matisada, de bon gust, i es traduïa sols en una major vistositat del ball. Potser aquí trobem el motiu de les tan distintes versions que el Ball Cerdà tenia segons les comarques i, encara a un mateix poble, segons les èpoques.

Remarquem que la figura coreogràfica era la de dansa en cercle. I que la ballada pròpia de cada parella era feta donant la volta en sentit invers el noi al de la noia.

La dansa particular de cada parella en presència de la resta de participants acababa naturalment amb la dansa de conjunt. I en moltes ocasions amb el "rebatut", una esbojarrada repetició de la mateixa melodia a un ritme trepidant. Aquesta presència de la dansa de parella al bell mig de la dansa col·lectiva és prou interessant per a profundir-hi més en el seu sentit respecte a la iniciativa particular i en el fet de saber-se amotllar al redós dels altres: No és també una característica força pròpia de l'actitud catalana?

Ja hem dit que el Ball Cerdà va ser popular a moltes contrades; remarquem, no obstant, la preponderància de les versions a l'Alt Berguedà: a principis de segle encara era ballat a Falgàs, Gòsol, La Pobla de Lillet, Bagà i, més abans, a Gironella, Berga, Sant Julià de Cerdanyola, Solsona, Tremp, Seu d'Urgell, i a moltes localitats andorranes. Un cas especial va ser el Ball Cerdà de Viladrau, de poca semblança amb les característiques específiqes de les versions muntanyenques.

El "punt relliscat" que a tot arreu servia de base pel Ball Cerdà és un dels més bonics i elegants de totes les danses populars. La seva estilització, relativament modernista, va donar lloc al "punt de dansa", que aconsegueix destacar la viril elegància del noi i la gràcil feminitat de la noia. Tot un encert, tant en la bàsica versió ancestral, com en la respetuosa modificació que en ressalta els trets originals.

Francesc Soler i Mas
Del Conseller Assessor del Servei de Promoció Cultural de la Generalitat de Catalunya.